

smoreni i sagorjeli, uvjereni da su pregovori propali, spremaju se obznaniti neuspjeh. A onda vrhunac, dolazi preokret, politički salto-mortale. Balkanski lideri, ti vrhunski meštri drame, ponovo su se pobrinuli da ne zafali iznenađenja. Kada to niko nije očekivao, kada je pokopana nada da će diplomatija ušutkati topove, balkanski lideri postižu mir - pa štivo Dereka Cholleta dobija dramatiku koja se rijetko postiže u knjigama ove vrste. I to je, eto, "zasluga" balkanskih lidera, koje će Holbrooke nazvati divljim ljudima da bi odgovorio predsjednika Clintona da nakon uspjeha pregovora dođe u Dayton na ceremoniju o kojoj se ni Holbrooke niti iko iz njegovog tima nije usuđivao ni sanjati, "dan za koji su mnogi vjerovali da nikad neće doći", kako je to rekao Warren Christopher. A oni koji bi morali biti euforični, jer su postigli diplomatski uspjeh kojemu se nisu nadali, osjećali su zamor, a umjesto ushićenja osjećali su olakšanje.

Ali, Dayton je nakon Daytona unio dramatiku u živote ljudi, jer je tek smirio duhove ali nije otklonio prijetnju. Jer, kako je u Zagrebu na predstavljanju knjige rekao Robert A. Bradtke, američki ambasador u Hrvatskoj "ona pokazuje kako je Dayton tek nedovršeni mir", dodavši kako je vrijeme da međunarodna zajednica, susjedi i ljudi iz Bosne i Hercegovine uredi multietničku državu koja bi mogla zauzeti svoje mjesto u Evropskoj uniji i NATO-u. ■

Adamir Jerković

Stjepan Lapenda, *Diplomacija-načela i funkcije*.
Split: Redak, 2007, 213 str.

Diplomatija ili diplomacija je pojam koji ima mnogobrojna značenja, ali svima je zajednička oblast međunarodnog javnog prava i međunarodnih odnosa. Diplomacija je, prije svega, oblik državnih aktivnosti usmjerenih na odnose sa drugim državama i međunarodnim organizacijama koje imaju status subjekta u međunarodnom pravu. Diplomacija također označava i sposobnost komuniciranja i predstavljanja jedne države ili međunarodne organizacije, te znanje i vještinu pregovaranja i rješavanja konfliktnih situacija. Diplomacija je i nauka (diplomatsko pravo) koja izučava sva relevantna pitanja u međunarodnim odnosima i vođenju vanjske politike.

Ukoliko ćemo uzeti striktnu, pravnu definiciju diplomacije, onda možemo reći da je diplomatsko pravo skup odredaba međunarodnog prava koje se odnose na pra-

va i dužnosti država kao subjekata međunarodnog prava u vezi sa diplomatskim odnosima, dužnostima, privilegijama i imunitetima diplomatskih misija i diplomatskog osoblja. Ovu definiciju diplomatskog prava navodi i autor knjige u svome drugome poglavlju gdje govori o nauci diplomatskog prava.

Kako i sam autor na kraju Uvoda navodi, Bosna i Hercegovina obnovu, odnosno procvat svoje diplomatske politike ostvaruje stjecanjem potpune državne neovisnosti, primanjem u Organizaciju ujedinjenih nacija, Vijeće Evrope i druge međunarodne organizacije i asocijacije. Kako autor nadalje navodi, uspostavom mreže diplomatsko-konzularnih predstavništava, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i njeno Ministarstvo vanjskih poslova nastavljaju ondje gdje su nekada započeli svoj plodonosni rad preteče današnjih bosansko-hercegovačkih diplomata. Upravo zbog ovoga je jako važno imati pred sobom jednu ovakvu knjigu, odnosno udžbenik, koji na koncizan i jasan način zorno prikazuje osnovna načela i funkcije diplomatskog prava koji su u vezi sa državom Bosnom i Hercegovinom.

Knjiga je podijeljena na dva dijela. Prvi dio knjige sadrži Uvod (etimologija i značenja, Opći osvrt na razvoj diplomacije, Osvrt na historiju diplomacije u Bosni i Hercegovini), zatim slijedi Diplomatsko pravo, Diplomatske funkcije, Diplomatske privilegije i imuniteti, Dužnosti i ophođenje diplomata, Diplomatski protokol, Diplomatsko dopisivanje, Konzularni odnosi, Specijalne misije, Međunarodne konferencije, Međunarodni ugovori, Međunarodne organizacije, i na kraju, zadnje (trinaesto) poglavlje prvoga dijela knjige odnosi se na Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju – privilegije i imuniteti. Drugi dio knjige nosi naziv Prilozi i tu je predložena Bečka konvencija o diplomatskim odnosima i Bečka konvencija o konzularnim odnosima (ova dva međunarodna dokumenta predstavljaju osnov za sve one koji se žele upustiti u diplomatske vode), dok su na kraju knjige dati primjeri diplomatskih nota i korespondencije, te službeni nazivi i akronimi značajnijih međunarodnih organizacija u svijetu.

Ono što je svakako primjetno, jeste da knjiga sadrži, pored oblasti koje pripadaju temama koje izučava diplomatsko i konzularno pravo, i teme koje su predmet izučavanja međunarodnog krivičnog prava (Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju – privilegije i imuniteti), međunarodnih organizacija te međunarodnog ugovornog prava (Međunarodni ugovori). Nadalje, tekst je pisan na način da udovolji, kako i sam autor navodi, ustavnim načelima o ravnopravnosti jezika i pisama. Nazivi bosanskohercegovačkih institucija su tako dati na sva tri jezika – bosanskom, hrvatskom i srpskom - i na oba pisma – latiničnom i ćiriličnom, što svakako predstavlja pozitivan primjer poštivanja osnovnih ustavnih načela i ljudskih prava svih. Knjiga je namijenjena svima, kako istraživačima, studentima, nastavnicima tako i diplomat-

skom osoblju naše zemlje koje mora imati jedan imperativni cilj – jačanje pozicije Bosne i Hercegovine u svijetu diplomatskim putem. Vrijedi također spomenuti da su svi diplomatski instituti navedeni i na dva glavna diplomatska jezika – francuskom i engleskom, što predstavlja ujedno i svojevrsnu abecedu diplomacije. Zbog jasnoće teksta, konciznosti opisa, upotrebe glavnih diplomatskih jezika, ova bi se knjiga mogla s punim pravom nazvati i Diplomacija za početnike.

Imajući u vidu činjenicu da se radi o udžbeniku koji među prvima u Bosni i Hercegovini prezentira diplomatsko i konzularno pravo u osnovnim crtama, očekivalo bi se da autor posveti cijelo jedno poglavlje (a ne samo Uvod) historiji razvoja diplomacije i diplomatskih odnosa u Bosni i Hercegovini u različitim razdobljima historije kroz koja je ova država prolazila. Međutim, na historiju diplomacije u Bosni i Hercegovini dat je samo osvrt sa čim, ni u kome slučaju, ne smijemo biti zadovoljni. Također je i na opću historiju diplomacije dat samo osvrt, što predstavlja jedan od najvećih nedostataka ove knjige. S druge strane, u drugome dijelu knjige bi se, pored već navedenih, Bečke konvencije o diplomatskim odnosima iz 1961. godine i Bečke konvencije o konzularnim odnosima iz 1963. godine, trebala predočiti i treća Bečka konvencija iz iste ove grupe, i to Bečka konvencija o predstavljanju država u njihovim odnosima sa međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera iz 1975. godine. Ove tri navedene konvencije zajedno sa Konvencijom o specijalnim misijama iz 1969. godine (a ne iz 1965. godine, kako stoji u knjizi) predstavljaju sveobuhvatnu kodifikaciju međunarodnog diplomatskog i konzularnog prava. Navedeni dokumenti pokazuju da je to učinjeno za manje od dvije decenije, kao i da je u tom periodu nastupio progresivni razvoj diplomatskog i konzularnog prava, na osnovu kojega se danas ova tematika, koja je pred nama, može izučavati sasvim samostalno.

Knjiga ne govori o značaju Bečkih konvencija i Konvencije o specijalnim misijama za savremeno diplomatsko i konzularno pravo. Smatram da ovakva knjiga, barem u pogovoru, treba navesti osnovne značajke ovih dokumenata na razvoj današnje diplomacije i diplomatske odnose među državama i međunarodnih organizacija univerzalnog karaktera. Potreban je jedan kritički osvrt na navedena dokumenta, te jedan prikaz iregularnih kanala diplomatskog općenja i paradiplomacije. Pored redovnih oblika diplomatskog općenja (preko diplomatskih misija i konzulata), države koje nemaju uspostavljene diplomatske odnose ili su te odnose uspostavile a nisu otvorile diplomatske misije, nalaze načine da osiguraju međusobno općenje kroz druge oblike kontakata.

U knjizi je primjetna podjela diplomacije na institucionaliziranu standardnu diplomaciju i na *ad hoc* diplomaciju koja je načelno odvojena od djelatnosti stalnih diplomatskih misija. Međutim, vrijedi razmisliti i o drugome, puno validnijem načinu podjele diplomacije - na bilateralnu (gdje spadaju stalne i specijalne diplomatske misije) i na multilateralnu diplomaciju.

Gledajući dostupnu literaturu na bosanskohercegovačkome tržištu koja obrađuje ovu tematiku, ova knjiga svakako daje puni doprinos razumijevanju osnovnih načela i funkcija diplomacije i diplomatsko-konzularnog prava danas, te bi uz male tehničke dorade propusta koji se zapažaju na nekoliko prvih stranica knjige, mogla postati vodećim tekstom o osnovama diplomatskih odnosa u svijetu. ■

Enis Omerović

Stoljeće HKD Napredak (1902.-2002.). Zbornik radova znanstvenoga simpozija u povodu 100. obljetnice osnutka *HKD Napredak*, održanoga 6. i 7. rujna 2002. u Sarajevu. Sarajevo-Zagreb: *HKD Napredak, Sarajevo-HKD Napredak, Zagreb*. 2007. 631 str.

Nakon pet godina od održavanja znanstvenoga skupa povodom stote obljetnice od osnutka *HKD Napredak*, objavljen je zbornik radova na zadovoljstvo znanstvene i uopće čitalačke publike. Tridesetčetiri znanstvena rada uz predgovor, program simpozija, pozdravne govore, kazala imena, mjesta, zemljopisnih pojmova i popisa autora radova, čini ovaj zbornik obimnim djelom.

Početni granični datumi o predmetu istraživanja započinju 14. rujnom 1902. godine, kada je u Mostaru utemeljeno "Hrvatsko potporno društvo za potrebne đake srednjih i visokih škola iz Bosne i Hercegovine" i 11. studenom 1902., kada je u Sarajevu nastalo "Hrvatsko društvo za namještanje djece u zanate i trgovinu", koje je 1904. preimenovano u "Hrvatsko društvo *Napredak* – za potpomaganje naučnika i đaka Hrvata – katolika Sarajevo". Važan je i datum 9. lipanj 1907. kada su se ova dva društva ujedinila pod imenom "Hrvatsko kulturno društvo *Napredak*" sa sjedištem u Sarajevu, na čiju stoljetnicu se pojavio ovaj zbornik, tako da je kašnjenje u publiciranju dobilo simbolički značaj. Nakon ujedinjenja, *Napredak* je 47 godina uspješno djelovao, do 1949. godine, kada su ga u paketu sa ostalim nacionalnim prosvjetnim i kulturnim društvima tadašnje političke vlasti utopile u masovne agitpropovske organizacije. Sljedećih 41 godinu *Napredak* je ostao u sjećanju i spomenu, da bi tek padom komunizma u Europi i disolucijom SFR Jugoslavije mogao nastaviti djelovanje od 9. lipnja 1990. godine dalje u budućnost. Nastao početkom 20. stoljeća, a obnovljen krajem istog stoljeća u svojoj upornosti, a nikad bez teškoća, nastavlja svoju